

_____ hokimligi
*maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi*

_____ maktabgacha va
*maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
boshlang'ich sinf o'qituvchisi*
_____ning

20__-20__-o'quv yili 3-sinf

Tabiiy (Science) fanidan

“Tabiat olamiga sayohat” nomli

**TO'GARAK
HUJJATLARI**

To'garak a'zolari haqida ma'lumot

№	Familiya ismi va sharifi	Tug'ilgan sanasi	Sinfi	Manzili (to'liq)	Ota-onasi (Ismi sharifi)	Telefon (uy yoki mobil)	Izoh
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							

16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							
25.							
26.							
27.							
28.							
29.							
30.							

O'tkazilgan xona _____

**“TASDIQLAYMAN”
MMIBDO‘ _____**

**20__-20__-o‘quv yili uchun tuzilgan “Yosh tabiatshunos” to‘garagining
ISH REJASI**

№	Yillik ish reja mavzulari	Soat	Sana	Izoh
1.	Tabiatshunoslik nimani o‘rganadi?			
2.	Yer usti va yer osti suvlari			
3.	Suvning xususiyati			
4.	Tabiatda havo			
5.	Ob-havoning belgilari			
6.	Yog‘inlar			
7.	Foydali qazilmalar qayerdan olinadi?			
8.	O‘tilganlarni takrorlash			
9.	Yoqilg‘i sifatida foydalaniladigan qazilmalar			
10.	Qorametallar. Temirtosh			
11.	Marmar. Granit. Ohaktosh. Qum va gil			
12.	Foydali qazilmalardan oqilona foydalanish. Foydali qazilmalar nima uchun kerak?			
13.	Tuproq. Uning tuzilishi. Tuproqning unumdorligi va ahamiyati.			
14.	Tabiiy o‘simliklar			
15.	O‘tilganlarni takrorlash			
16.	Madaniy o‘simliklar. G‘o‘za, bug‘doy, sholi, makkajo‘xori			
17.	Kartoshka, sabzavotlar, qulupnay, begona o‘tlar			
18.	Poliz ekinlari, mevali daraxtlar, mevali butalar, tok			
19.	Manzarali o‘simliklar			
20.	Dorivor o‘simliklar			
21.	Tut daraxti. Ipak qurti			
22.	Yovvoyi hayvonlar			
23.	Hasharorlar			
24.	Qushlar va uy parrandalari			
25.	Uy hayvonlari			
26.	O‘tilganlarni takrorlash			
27.	Suvda yashaydigan hayvonlar			
28.	Odamning tuzilishi			
29.	Odam miyasi. Hazm qilish a‘zolari. O‘pka			
30.	Tabiat va inson. Insonning tabiatga ta‘siri			
31.	Tabiat muhofazasi			
32.	Ekologik xavfsizlik			
33.	Test			
34.	Takrorlash va umumlashtirish			

Sana: “__” _____ 20__ -yil. Sinflar: ____. To‘garak rahbari: _____

1-mashg‘ulot

Tabiatshunoslik

3-sinf

Mavzu: Tabiatshunoslik nimani o‘rganadi?

Tayanch so‘zlar: tabiat, jonsiz tabiat, jonli tabiat, tabiat hodisalari,

Mashg‘ulotning maqsadi. Ta‘limiy: O‘quvchilarni atrofdagi madaniy o‘simliklar namunalari bilan tanishtirish, ushbu mavzu bo‘yicha bilim, malaka va ko‘nikmalar berish.

Tarbiyaviy: O‘quvchilarni ona-Vatanni, saxovatli tabiatni asrab-avaylashga, himoya qilishga o‘rgatish.

Rivojlantiruvchi: Ona tabiatni asrab- avaylash qobiliyatlarini shakllantirish.

Mashg‘ulotning turi: Yangi bilim beruvchi.

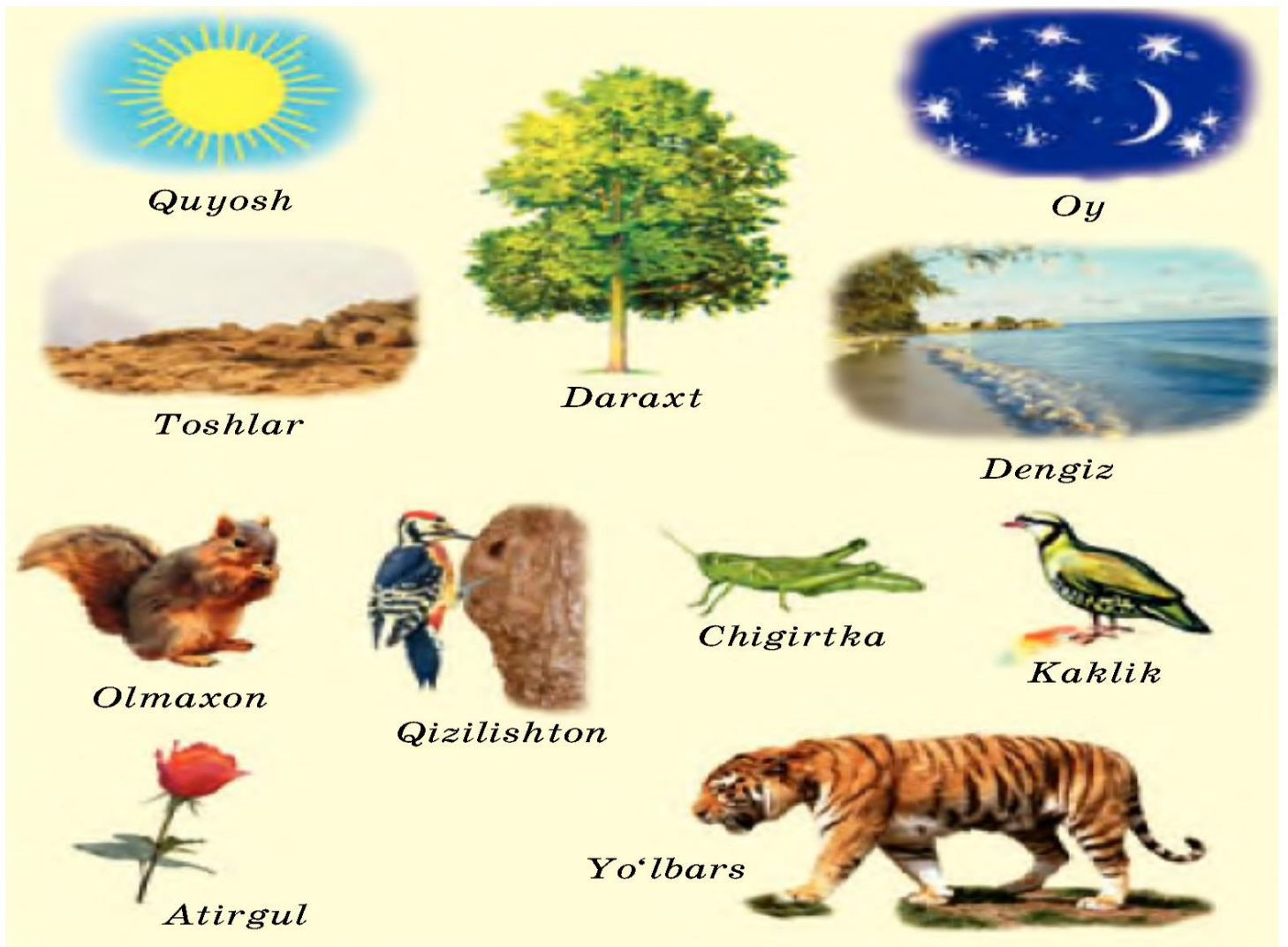
Mashg‘ulotning jihozlanishi. Tabiatning turli fasllardagi madaniy o‘simliklar rasmlari, mashg‘ulot ishlanmasi, texnik vositalar

Mashg‘ulotning borishi. I. Tashkiliy qism. Sinfxonaning tozaligi ko‘zdan kechiriladi. O‘quvchilar davomati va mashg‘ulotga tayyorgarligi aniqlanadi.

II. O‘tilan mavzuni so‘rash va mustahkamlash: 2-sinfda o‘rganilgan materiallar savol-javob asosida mustahkamlanadi.

III. Yangi mavzuni bayon etish.

Tunda osmonda Oy va yulduzlar ko‘rinadi. Kunduzi Quyosh Yer yuzini yoritadi va isitadi. Quyosh nuridan tog‘, yaylov, o‘rmon va cho‘llardagi o‘simliklar yayraydi. Tog‘, o‘rmon va cho‘llarda turli hayvonlar yashaydi. Osmonda har xil qushlar parvoz qiladi. Ba‘zida osmonda bulutlar suzib yuradi. Ayrim kunlari yomg‘ir yog‘adi. Havo soviganda esa yomg‘ir qorga aylanadi. Qor va yomg‘ir suvlaridan daryolar hosil bo‘ladi. Ko‘pgina

daryolar suvi ko‘l yoki dengizlarga quyiladi. Daryo, ko‘l va dengizlar har xil suv o‘tlari va suv hayvonlariga boy. Bularning barchasi tabiatdir. Kishilar kundalik faoliyatida foydalanadigan gaz, toshko‘mir, metallar yer ostidan olinadi. Ular ham tabiatning tarkibiy qismi hisoblanadi. Shunday qilib, inson qo‘li bilan yaratilgan narsalardan tashqari, atrofimizdagi olam tabiatni tashkil etadi.

Tabiat jonsiz va jonli tabiatga bo‘linadi. Quyosh va yulduzlar, Oy, Yer, tosh, tabiiy gaz, bulut, havo kabilar jonsiz tabiatning tarkibiy qismlaridir. Jonli tabiatga Yer yuzidagi barcha o‘simlikla hayvonlar kiradi. Ular nafas oladi, oziqlanadi, o‘zidan ko‘payadi va rivojlanadi. Yer ostidan vulqon otilishi, osmonda bulut hosil bo‘lishi, chaqmoq chaqishi, momaqaldiroq gumburlashi, shamol esishi, yomg‘ir yog‘ishi, Quyoshning nur sochishi kabi jarayonlar tabiat hodisalaridir. Mazkur tabiat unsurlari va hodisalarini «Tabiatshunoslik» va tabiatga oid boshqa fanlar o‘rganadi. Odamlar tabiatga qadimdan ta’sir etib kelgan. Kishilar yovvoyi hayvon turlaridan bir qanchasini qo‘lga o‘rgatdi, ya’ni xonakilashtirdi va ko‘paytirdi. Inson aqlini ishlatishi va mehnat qilishi natijasida tabiiy o‘simliklardan turli madaniy o‘simliklar yetishtirildi. Odamlar suv omborlarini qurdi, kanallar qazib, suvsiz qaqrab yotgan yerlarni dala va bog‘larga aylantirdi. Shularni inobatga olib, «Tabiatshunoslik» mashg‘ulotlarida odamlar tomonidan yaratilgan madaniy o‘simliklar, xonakilashtirilgan uy hayvonlari ham o‘rganiladi. Odam havodan nafas oladi va tabiat bergan noz- ne’matlarni iste’mol qiladi. Odam salomatligi tabiat bilan bog‘liq. Shuning uchun «Tabiatshunoslik» mashg‘ulotlarida odam va uning salomatligi ham o‘rganiladi. Inson tomonidan yaylov, o‘rmon hamda cho‘llarning bir qismi dala va bog‘larga aylantirildi. Bu joylarda shahar va qishloqlar barpo etildi. Yer osti boyliklari hisoblangan tabiiy gaz, neft, ko‘mir, turli metallar ko‘p miqdorda qazib olinmoqda. Tog‘lardan boshlangan daryolarning toza va tiniq suvlari yo‘lma-yo‘l ifloslanmoqda. Dala va bog‘larga oqib keladigan daryo suvlari kamaydi, ayrimlari manziliga bormay qurib qolmoqda. «Tabiatshunoslik» mashg‘ulotlarida ushbu muammolarning oldini olish, ya’ni tabiatni muhofaza qilishga oid mavzular ham o‘rganiladi.

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash. O‘quvchilarning yangi mavzu bo‘yicha olgan bilimlarini mustahkamlash uchun ularga quyidagi savollar berish maqsadga muvofiq bo‘ladi: 1. Tabiat deganda nimani tushunasiz?

2. Jonli tabiatning jonsiz tabiatdan qanday farqi bor? Jonsiz va jonli tabiatga misollar keltiring.

3. Tabiat hodisasi deb nimaga aytiladi? Unga misollar keltiring.

4. «Tabiatshunoslik» mashg‘ulotlarida nimalar o‘rganiladi?

5. Tabiat va inson orasidagi munosabat haqida nimalarni bilasiz?

V. O‘quvchilar bilimini baholash. O‘quvchilarni mashg‘ulotdagi faoliyati besh ballik tizimda baholanadi. Faol o‘quvchilar rag‘batlantiriladi.

VI. Uyga vazifa. Topshiriqlar. Quyidagilardan gerbariy tayyorlang: a) turli o‘tlarning barglaridan; b) turli madaniy o‘simliklar barglaridan.

Sana: “__” _____ 20__-yil. Sinflar: _____. To‘garak rahbari: _____
2-mashg‘ulot Tabiatshunoslik 3-sinf

Mavzu: Yer usti va yer osti suvlari.

Tayanch so‘zlar: globus, okean, dengiz, yer usti suvlari, yer osti suvlari, buloq, quduq, daryo, ko‘l.

Mashg‘ulotning maqsadi. Ta‘limiy: O‘quvchilarni atrofdagi manzarali o‘simliklar namunalari bilan tanishtirish, ushbu mavzu bo‘yicha bilim, malaka va ko‘nikmalar

Tarbiyaviy: O‘quvchilarni ona-Vatanni, saxovatli tabiatni asrab-avaylashga, himoya qilishga o‘rgatish.

Rivojlantiruvchi: Ona tabiatga mehr-muhabbatlarini yanada oshirish.

Mashg‘ulotning turi: Yangi bilim beruvchi.

Mashg‘ulotning jihozlanishi. Tabiatning turli fasllardagi manzarali o‘simliklar rasmlari, mashg‘ulot ishlanmasi, texnik vositalar

Mashg‘ulotning borishi.

I. Tashkiliy qism. Sinfxonaning tozaligi ko‘zdan kechiriladi. O‘quvchilar davomati va mashg‘ulotga tayyorgarligi aniqlanadi.

II. O‘tilan mavzuni so‘rash va mustahkamlash: Tabiatshunoslik nimani o‘rganadi? Mavzusini so‘rash. Uyga vazifa : a) turli o‘tlarning barglaridan; b) turli madaniy o‘simliklar barglaridan. Yasalganligini tekshirish. O‘quvchilar tomonidan yo‘l qo‘yilgan xato va kamchilliklarni birgalikda tuzatish.

III. Yangi mavzuni bayon etish. Okean va dengizlar.

Ona zaminimiz — Yer sharsimon shaklga ega. Yer yuzini o‘rganish uchun globusdan foydalaniladi. Globus — Yer sharining kichraytirilgan shakli. Globus sirtining katta qismini havo- rangda tasvirlangan suv egallagan. Bu — okean va dengizlardir. Okeanning quruqlikka tutashgan qismida dengizlar joylashgan. Dengiz — okeanning bir qismidir. Ba‘zi dengizlar quruqlik ichkarisiga kirib borgan. Okean va dengizlarning suvi sho‘r bo‘ladi va ichishga yaramaydi. Odamlar okean va dengizlardan ko‘p miqdorda baliq ovlaydilar.

Ulkan kemalarda yuklarni okean va dengizlar orqali tashiydilar. Okean va dengizlar ostidan ko‘p miqdorda neft va gaz qazib olinadi.

Daryo va ko‘llar. Globusda havorang egri-bugri chiziqlar bor. Bunday chiziqlar daryolarni bildiradi. Daryolar, asosan, tog‘lardan boshlanadigan jilg‘alardan hosil bo‘ladi.

Daryolar o‘z yo‘lida sharsharalarni hosil qilishi mumkin. Ularning suvi, asosan, okean, dengiz va ko‘llarga quyiladi. Daryolar suvidan dala va bog‘larni sug‘orishda, aholi ehtiyojini qondirishda foydalaniladi. O‘lkamiz hududidan Amudaryo va Sirdaryo kabi yirik daryolar oqib o‘tadi. Yer yuzining ba‘zi botqoq joylarida tabiiy ravishda ko‘p miqdorda suv yig‘ilib qoladi. Bunday suv to‘plangan joy ko‘l deb ataladi.

Bir qismi o‘lkamiz hududiga tegishli bo‘lgan Orol dengizi aslida ko‘ldir. U dengiz kabi katta, suvi sho‘r va taxir bo‘lgani uchun

qadimdan dengiz deb atalgan. O'lkamizda Sariqamish, Aydarko'l va Arnasoy kabi yirik ko'llar ham mavjud. Okean, dengiz, daryo va ko'l suvlari yer usti suvlarini tashkil etadi. **Muzliklar. Yer osti suvlari.** Yerning Shimoliy va Janubiy qutblar atroflari eng sovuq joylardir (9-a, b rasm). Bu qutbning atrofini qoplagan muzliklar yozda ham erimaydi. Bunday joylar doimiy muzliklar deb ataladi.

Baland tog'larning yuqori qismidagi qor va muzlar ham yozda erimaydi. Ular ham doimiy muzliklarni tashkil etadi. Yomg'ir va qor suvlari hisobiga dala va bog'lar sug'oriladi. Suvlarning bir qismi yer ostiga singib ketadi. Bu suvlar yer osti suvlarini hosil qiladi. Ayrim joylarda yer ostidagi suvlar buloq bo'lib sizib chiqadi. Suv bormagan joylarda quvurlar orqali yer ostidan suv tortib chiqariladi. Ba'zi joylarda chuqur quduq qazib ham yer osti suvlaridan foydalaniladi.

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash. O'quvchilarning yangi mavzu bo'yicha olgan bilimlarini mustahkamlash uchun ularga quyidagi savol-javob o'tkaziladi.

1. Okean va dengiz bir-biridan qanday farq qiladi? Ularni globusdan ko'rsating.
2. Okean va dengiz suvlarini nima uchun ichib bo'lmaydi? 3. Daryo va ko'l deb nimaga aytiladi? O'lkamizda qanday yirik daryo va ko'llar mavjud?
4. Muzliklar qayerda bo'ladi? 5. Yer osti suvlari haqida nimalarni bilasiz?

V. O'quvchilar bilimini baholash. O'quvchilarni mashg'ulotdagi faoliyati besh ballik tizimda baholanadi. Faol o'quvchilar rag'batlantiriladi.

VI. Uyga vazifa.

1. Globusni ko'rib chiqing. Okeanlarni toping, nomlarini daftaringizga yozing.
2. Globusdan bir nechta dengizni toping va ularning nomlarini daftaringizga yozing.
3. Globusdan bir nechta daryo va ko'lni toping. Ularning nomini daftaringizga yozing.

Sana: “__” _____ 20__ -yil. Sinflar: _____. To‘g‘arak rahbari: _____

3-mashg‘ulot Tabiatshunoslik 3-sinf

Mavzu: Suvning xususiyati.

Tayanch so‘zlar: suvning kengayishi, suvning siqilishi, muzning erishi, suvning qattiq holati, suvning qaynashi, suvning bug⁴ holati, suvni muhofaza qilish, vodoprovod, suvni tejash.

Mashg‘ulotning maqsadi: Ta‘limiy: O‘quvchilarga ushbu mavzu bo‘yicha bilim, malaka va ko‘nikmalar berish.

Tarbiyaviy: O‘quvchilarni ona-Vatanni, saxovatli tabiatni asrab-avaylashga, himoya qilishga o‘rgatish.

Rivojlantiruvchi: Ona tabiatga mehr-muhabbatlarini yanada oshirish.

Mashg‘ulotning turi: Yangi bilim beruvchi.

Mashg‘ulotning jihozlanishi. Mavzuga oid rasmlar, mashg‘ulot ishlanmasi, texnik vositalar

Mashg‘ulotning borishi.

I. Tashkiliy qism. Sinfxonaning tozaligi ko‘zdan kechiriladi. O‘quvchilar davomati va mashg‘ulotga tayyorgarligi aniqlanadi.

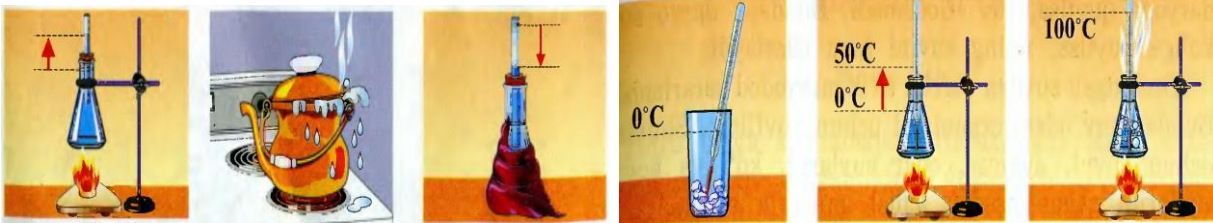
II. O‘tilan mavzuni so‘rash va mustahkamlash: Yer usti va yer osti suvlari.

Mavzusini so‘rash. Uyga vazifa qay tarzda bajarganligini tekshirish. O‘quvchilar tomonidan yo‘l qo‘yilgan xato va kamchilliklarni birgalikda tuzatish.

III. Yangi mavzuni bayon etish. O‘rmon, tog‘ yonbag‘irlari, yaylov va cho‘llardagi o‘simliklar, asosan, yomg‘ir suvi hisobiga o‘sadi. Cho‘llar eng kam yomg‘ir yog‘adigan yerlardir. Shuning uchun cho‘llarda o‘simliklar kamroq o‘sadi. Yer yuzida shunday katta cho‘llar borki, ularning ayrim qismlarida yil bo‘yi yomg‘ir yog‘maydi. Bunday joylarda o‘simliklar deyarli o‘smaydi. Ayrim joylarda o‘sadigan o‘simliklar juda uzun ildizlari orqali yer ostidagi suvdan ichadi. O‘lkamizdagi Qizilqum cho‘lining ayrim joylarida bahorgi yomg‘ir suvidan so‘ng qumlar ostidan o‘tlar o‘sib chiqadi. Bu o‘tlar jazirama yozda qurib qoladi. Shuning uchun cho‘lda yoz oylarida o‘simliklar kam o‘sadi (10-rasm). Odamlar va hayvonlar suvsiz yashay olmaydi. Shu bois, aytish mumkinki, Yer yuzida suvsiz hayot bo‘lmaydi.

Suvning xususiyatlari. Xavfsizlik qoidalariga rioya qilgan holda quyidagi tajribalarni o‘tkazing. 1- tajriba. Kolba olib, uni suv bilan to‘ldiring. Uning og‘ziga shisha nay o‘rnating. Kolbadagi suvni quruq yoqilg‘i yordamida asta-sekin isiting. Bunda kolbadagi suv isigan sari nay ichidagi suv yuqoriga ko‘tarila boradi (11-rasm). Demak, suv isiganda kengayadi. Shuning uchun chovgunga to‘latib quyilgan suv isiganda kengayadi va toshadi (12-rasm).

2- tajriba. Suv to‘ldirilgan kolba og‘ziga shisha nay o‘rnating. Suv nayni to‘ldirib tursin. Avvaldan muzlatkichga qo‘yilgan ho‘l lattani olib, kolbani o‘rang. Bunda kolba soviydi. Kolba sovigan sari naydagi suv pasaya boradi (13-rasm). Demak, suv soviganda siqiladi. 3- tajriba. Muzlatkichdan olingan muzni stakanga soling. Termometrni stakan ichiga tushiring. Xona issiq bo‘lgani uchun muz eriy boshlaydi. Stakandagi muz erib, suvga aylanib bo‘lgunga qadar termometr 0°C ni ko‘rsatib turadi. Demak, muz 0°C da eriydi, ya‘ni suv 0°C da qattiq holatdan suyuq holatga o‘tadi. 4-tajriba. Kolbaga suv quyib, uning ichiga termometrni tushiring. Quruq yoqilg‘ini kolba tagiga qo‘yib, yoqilg‘ini yoqing. Bir necha minutdan keyin suv isib, shig‘illay boshlaydi. Termometr ko‘rsatishi 100 °C ga yaqinlashganda suv qaynay boshlaydi. Suvning qaynashi qancha davom etsa ham uning harorati 100 °C dan oshmaydi. Demak, suv 100 °C da qaynaydi. Qaynab turgan suv vaqt o‘tgan sari bug‘lanib, kamayib boradi va tugaydi. Bunda suv bug‘ holatiga o‘tadi.

Suvni muhofaza qilish va tejash. Tog'larda daryo boshlanishida suv juda tiniq va toza bo'ladi. Lekin har xil chiqindilar tashlansa, daryo suvi ifloslanadi. Turli korxonalarining oqova suvlari ham daryoga quyilsa, suv ifloslanadi. Bunday daryo suvi ko'lga quyilsa, uning suvini ham ifloslaydi. Ifloslangan suvdan barcha tirik mavjudot zararlanadi. Bunday suv odam organizmi uchun xavflidir. Shuning uchun suvni, ayniqsa, oqar suvlarni, ko'l va hovuz suvlarini qaynatmasdan ichish mumkin emas. Suvlar ifloslanishining oldini olish uchun, birinchi navbatda, hech kim suvga chiqindi tashlamasligi kerak. Aholi kundalik ehtiyoji uchun vodoprovod suvidan ham foydalanadi. Vodoprovod suvi zararli mikroblardan tozalangan bo'ladi. Ba'zi xonadonlarda vodoprovod suvi behudaga oqib yotadi. Vodoprovod suvini olib kelishda ko'plab kishilarning mehnati sarflangan. Shuning uchun vodoprovoddan suv oqib turgan bo'lsa, jo'mragini burab, uni to'xtatib qo'yish zarur. Suvni tejab ishlatish har birimizning burchimizdir.

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash. O'quvchilarning yangi mavzu bo'yicha olgan bilimlarini mustahkamlash uchun savol-javob o'tkaziladi. 1. Suvning ahamiyati haqida nimalarni bilasiz? 2. Suv isiganda kengayadimi yoki siqiladimi? Soviganda- chi? 3.

Muz necha darajada eriydi? 4. Suv necha darajada qaynaydi? 5. Suv muhofazasi va tejalishi uchun nima qilish kerak?

V. O'quvchilar bilimini baholash. O'quvchilarni mashg'ulotdagi faoliyati besh ballik tizimda baholanadi. Faol o'quvchilar rag'batlantiriladi.

VI. Uyga vazifa. O'tilgan mavzuni o'qib qayta hikoyalashga, tajribani takrorlab berishga tayyorlanib kelish.

*v**eb**-saytimiz: **Zokirjon.com***

Hujjat Word variantda beriladi.

Zokirjon Admin bilan

90-530-00-68 nomerga murojaat qilishingiz, shu nomerdagi telegram orqali bog‘lanishingiz yoki nza4567 izlab telegramdan yozishingiz so‘raladi.

Telegramda murojaatingizga o‘z vaqtida javob beriladi

Tabiiy fanidan 3-sinf o‘quvchilarga 34 soatli to‘garakni to‘liq holda olish uchun telegramdan yozing.

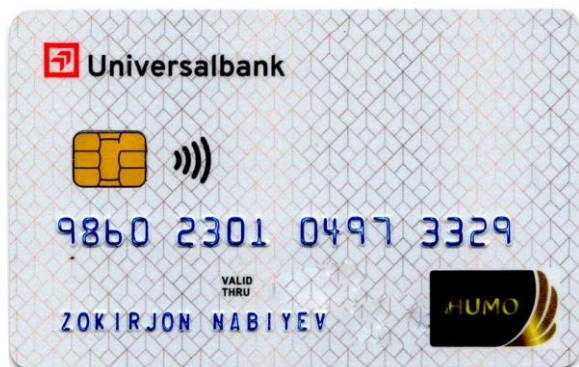
Narxi: 15 ming so‘m

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To‘lov uchun: UZCARD *880*9860230104973329*summa#

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.

To‘liq holda olganingizdan so‘ng:

Faqat o‘zingiz uchun foydalaning.

Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.

Internet orqali veb-saytlarga joylamang.

Kanal va gruppalarga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.